

УДК 159.9

ЗАДІРАНОВА Г. В.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДСТАВИ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ АНТИЦИПАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглянуто методологію побудови формувального експерименту програми антиципації професійного майбутнього педагога. Дано обґрунтування системного, культурологічного, діяльнісного, середовищного, освітньо-просторового та особистісно-орієнтованого підходів з позиції проблеми нашого дослідження. Системний підхід розглядається нами як загальнонаукова основа дослідження проблеми формування антиципації професійного майбутнього педагога. Нами визначено певні етапи антиципаційного процесу: антиципаційна потреба, антиципаційні потреби, антиципаційне уявлення, антиципаційна здатність, антиципаційна компетентність.

Ключові слова: майбутні педагоги, професійно важливі якості, системний підхід, культурологічний підхід, діяльнісний підхід, середовищний підхід, особистісно-орієнтований підхід, освітньо-просторовий підхід.

Постановка проблеми. Вхідження України в Європейський освітній простір передбачає формування компетентності сучасного студента, його мобільності, що, безумовно, неможливе без становлення його професійної ідентичності. Адже сучасний студент завтра має стати компетентним спеціалістом, щоб вижити на ринку праці, тому він має бути конкурентноспроможним. Майбутній педагог, ще тільки-но вступивши до вузу, вже уявляє свою професію, процес праці, її результат ще до реального їх сприйняття та здійснення. Тобто проходить процес антиципації.

У ряді досліджень показано, що особливості внутрішньої динаміки самосвідомості, специфіка ставлення до власного Я, свого внутрішнього світу відіграють важливу роль у взаємостосунках, як професійних, так і особистих. Це нерідко призводить до виникнення конфліктних ситуацій, з яких особистість може довго шукати вихід і не знайти. Це особливо яскраво може виявитися при відчутті своєї безпомічності у вчорашніх студентів на новому місці роботи. Бо тут від них очікують вже компетентної професійної діяльності, до якої особистість просто не готова, тому що ще навіть не може співвіднести себе із обраною професією. Хоча вже має певний запас теоретичних знань. Кожен випускник має бачити та усвідомлювати себе в обраній професії. Кожен має ідентифікувати себе як професіонал, враховуючи, що сучасний світ, що змінюється, розширює можливості для самовизначення спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі розкривається низка проб-

лем професійного становлення особистості педагога: формування професійної готовності до педагогічної діяльності (О. А. Абдулліна, С. Л. Братченко, Л. Ф. Спірін, А. Р. Фонарев), розвитку творчого педагогічного мислення (В. І. Загв'язинський, С. Д. Максименко, Л. М. Фрідман), професійної адаптації молодих вчителів (О. Г. Мороз, Т. С. Полякова), підвищення кваліфікації молодих вчителів (М. М. Заброцький, М. М. Поташнік, І. П. Радченко).

На думку більшості дослідників, професійне становлення особистості вимагає цілеспрямованого та планомірного формування професійної свідомості як психічного утворення, що інтегрує професійні знання, структуровані у певні програми професійних дій, та знання людини про саму себе як суб'єкта професійної діяльності (Г. О. Балл, Н. О. Євдокимова, М. М. Заброцький, С. Д. Максименко, В. В. Рибалко, Ю. М. Швалб, Л. М. Мітіна).

Вирішення проблеми професійної ідентичності як самореалізації людини на професійному рівні пов'язане з питаннями профпридатності та професійної готовності. Оцінка рівня професійної готовності до будь-якої праці, за даними цілого ряду дослідників (В. Г. Асеев, І. К. Кряжева, К. М. Гуревич, М. П. Будякіна, А. А. Русалінова, Є. А. Климов, Л. Б. Шнейдер) має ґрунтуватися на задоволенні працею та взаєминами у колективі, успішності в оволодінні професією або успішності у роботі.

Більшість робіт спрямована на дослідження саме професійного становлення особистості, професійної ідентичності педагогів. Питанням же передбачення професії, угадуванню її напе-

ред, випереджального відбиття відводиться незначне місце у системі сучасних досліджень професійного розвитку особистості педагога.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних підстав концепції формування антиципації професійного майбутнього педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження. У якості теоретико-методологічних основ дослідження проблеми виступає сукупність відповідних методологічних підходів, кожний з яких являє собою принципову орієнтацію дослідження об'єкта, поняття чи принцип, що керує його загальною стратегією. Для побудови програми антиципації професійного майбутнього педагога, ґрунтуючись на положенні, що формування антиципації професійного майбутнього педагога являє собою складний процес, формування та осмислення котрого має здійснюватися з різних позицій, нами у якості теоретико-методологічної підстави розроблюваної концепції обрано **системний, культурологічний, діяльнісний, середовищний, освітньо-просторовий та особистісно-орієнтований підходи**. Перед нами виникла необхідність дати цим підходам обґрунтування з позиції проблеми нашого дослідження.

Системний підхід розглядається нами як загальнонаукова основа дослідження проблеми формування антиципації професійного майбутнього педагога, та з позиції системного підходу цей процес передбачає виявлення його складових етапів, встановлення системоутворюючих чинників і зв'язків між компонентами, визначення функцій системи у цілому.

Виявлення етапів формування антиципації професійного майбутнього педагога передбачає розгляд поняття етапу як окремого моменту чи стадії певного процесу. Ми визначаємо певні етапи антиципаційного процесу: антиципаційна потреба дозволяє активно взаємодіяти з навколишнім світом, знаходити шляхи особистісного і професійного розвитку; реальне практичне життя зумовлює виникнення антиципаційної потреби, а пізнавальне ставлення людини до дійсності є практичним за своєю природою; антиципаційне уявлення як образ майбутнього, яке може мати місце на певному життєвому етапі людини; антиципаційна здатність як добір і систематизація знань про світ і саму людину, коли відбувається оцінення, перевіряється значущість для людини результатів її діяльності, нагромаджується досвід; антиципаційна компетентність як сукупність знань про своє майбутнє «професійне Я» та умінь орієнтуватися у своєму майбутньо-

му, як здатність рефлексувати відношення до майбутньої діяльності, прогнозувати, осмислювати своє життя.

Цей процес є постійно відтворюваним, тому що антиципаційна компетентність, рефлектуючи відношення до майбутньої діяльності, знову провокує появу нових антиципаційних нужд. І процес антиципації переходить на нову фазу розвитку.

Системний підхід є загальнонауковим методом аналізу всіх чинників, що впливають на досліджуване психологічне явище, що розглядає складний об'єкт як ряд підсистем. Як показав аналіз досліджень, присвячених застосуванню системного підходу у галузі освіти (П. Є. Решетников, Б. Ф. Ломов та ін.), систематизація процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога передбачає здійснення цілого ряду теоретико-методологічних процедур. Серед них:

- формалізація цільових конструктів, що забезпечують чітке визначення еталонних орієнтирів у змісті антиципації та ступені ефективності;
- вибір теоретико-методологічних основ, що позиціонують ракурс вивчення процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога і визначають сутнісне наповнення створюваної програми;
- визначення системоутворюючих чинників, що забезпечують її цілісність, можливість функціонування та отримання запланованих результатів;
- визначення перспектив розвитку особливостей використання системи.

Значення системного підходу у нашому дослідженні полягає у тому, що він дозволяє:

- розглянути процес формування антиципації професійного майбутнього педагога як здатності людини передбачати наслідки власної діяльності для себе (розвиток власної особистості і суб'єктності) та інших (зворотній зв'язок) ще до того, як вона буде здійснена («випереджальне відображення»);
- виділити системоутворюючий чинник формування антиципації професійного майбутнього педагога, тобто цільовий конструкт;
- спроектувати систему формування антиципації професійного майбутнього педагога, виявити її етапи, розкрити діалектику їх взаємозв'язку;
- встановити обумовлені етапами внутрішні зв'язки, а також основні умови існування системи.

Тепер можна визначити можливості системного підходу для розроблюваної програми фор-

мування антиципації професійного майбутнього педагога. При виявленні складових етапів формування антиципації професійного майбутнього педагога можна визначити одиниці формованої здатності: *аксіологічні одиниці* – уявлення про цінності педагогічної праці; професійно-педагогічні знання, світогляд, культуру розумової праці, культуру мислення, норми педагогічної культури, педагогічну етику; *технологічні одиниці* – знання, вміння за змістом, методикою та організацією навчально-виховного процесу, педагогічні вміння (гностичні, перцептивні, конструктивні, проєктивні, комунікативні, експресивні, організаторські), педагогічна техніка, педагогічна саморегуляція; *евристичні одиниці* – творча саморегуляція, вміння бачити індивідуальні здібності дітей і вибудовувати взаємодію з ними, володіння формами і методами евристичної діяльності; підготовка якісних змін учня; *особистісні одиниці* – культура зовнішнього вигляду, професійно-педагогічний етикет, правила мовної поведінки, етика ведення розмови, культура письмового спілкування, фізична культура вчителя, ведення здорового способу життя, особистісна рефлексія, самосвідомість.

До зовнішніх системоутворюючих чинників формування антиципації професійного майбутнього педагога, як здатності людини, належить мета – досягнення цілісності формованої здатності і затребуваності її в освітніх ситуаціях, а до внутрішніх системоутворюючих чинників віднесено структурні і функціональні зв'язки.

Структурні зв'язки вбачаються у компонентнісному складі антиципації професійного майбутнього педагога (антиципаційні нужди, антиципаційні потреби, антиципаційні уявлення, антиципаційна здатність та антиципаційна компетентність). Структура психологічної системи формування антиципації професійного майбутнього педагога постає як моделювання програми на основі відтворюваності її істотних властивостей.

Одним із досить поширених підходів у наукових дослідженнях є *діяльнісний* підхід. Принцип діяльності як пояснювальний принцип становить методологічну основу низки соціальних наук, що мають предметом – вивчення людини, у т. ч. педагогіки та психології. Загальнонаукова розробка проблеми діяльності представлена у працях Л. І. Анциферової, О. М. Леонтьєва, В. А. Роменця, В. М. Сагатовського, Г. П. Щедровицького та ін. [5, 7].

Аналіз психологічних аспектів діялісного і системного підходів, їх взаємозв'язку дозволяє виділити психологічні аспекти діялісного під-

ходу у професійно-педагогічній підготовці майбутніх педагогів у цілому та у формуванні антиципації професійного майбутнього педагога зокрема.

Розглянемо процес формування антиципації професійного майбутнього педагога на основі діялісного підходу. Як зазначав О. М. Леонтьєв, щоб оволодіти продуктом людської діяльності, потрібно здійснити діяльність, адекватну тій, яка втілена у даному продукті. Продуктом, на оволодіння котрим спрямована діяльність студентів у процесі навчання у ВНЗ, є професійна діяльність учителя. Застосування діялісного підходу до формування антиципації професійного майбутнього педагога передбачає розгляд психологічних аспектів пізнання діялісності [5].

Навчальна діялісність студентів у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога спрямована на оволодіння комплексом спеціальних теоретичних знань і практичних умінь і навичок. Вона здійснюється на підставі постулатів взаємодії, активності, нормативності та варіативності, аналізу та синтезу.

Обґрунтуванням діялісного підходу у нашому дослідженні було те, що він розглядає цей процес як складну систему, цілісність якої досягається на основі інтеграції складових її елементів, що знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії. Характеристика діялісності та підготовки до неї з позицій цього підходу припускає розгляд першої у якості основного засобу досягнення мети другої. При цьому підготовка до діялісності певного плану розглядається як система з певною структурою і наявністю взаємозв'язків між компонентами.

Вищевикладене дозволяє також указати, що діялісний підхід передбачає реалізацію двох векторів у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога. Перший – антиципація професійного майбутнього педагога, змістовна характеристика котрої включає рівень уявлень оволодіння педагогічною теорією і практикою, сучасними педагогічними технологіями, способами творчої саморегуляції індивідуальних можливостей особистості у педагогічній діялісності, формується на основі інтеграції змісту психолого-педагогічних дисциплін й указує на їх інтегративно-функціональний напрямок у структурі та самому змісті навчальної дисципліни. У цьому сенсі незаперечна роль інтегративно-функціональних навчальних курсів. Другий вектор – організація діялісності, що сприяє прояву інтеріоризації та екстеріоризації, творчої самореалізації і мотивації студентів до оволодіння

педагогічною спеціальністю як системним утворенням, виступаючим сутнісною характеристикою особистості педагога у сфері професійної діяльності.

З позиції діяльнісного підходу ми вбачаємо орієнтації дослідження і розроблюваної програми формування антиципації професійного майбутнього педагога як сукупність узагальнених наукових уявлень з проблеми, характеристику різних напрямків її дослідження й організацію теоретичної і практичної діяльності.

Діяльнісний підхід дозволив зробити суттєві висновки щодо його можливостей у концепції формування антиципації професійного майбутнього педагога. Діяльнісний підхід реалізується у декількох напрямках: вивчення антиципації професійного майбутнього педагога як системи з характерними ознаками цілісності і зв'язності; побудова змісту навчальних дисциплін на основі принципів інтеграції і зведення їх змісту в інтегративно-функціональну навчальну дисципліну; вивчення й аналіз можливостей інтегративно-функціональних навчальних дисциплін, що дозволяє у нашому випадку розглядати процес формування антиципації професійного майбутнього педагога як процес, заснований на організації діяльності по засвоєнню цілісного педагогічного знання про норми; етапи антиципаційного процесу: антиципаційні нужди, антиципаційні потреби, антиципаційні уявлення, антиципаційна здатність та антиципаційна компетентність. Вважаємо, що такий підхід є продуктивним і враховує специфіку реалізації знаннєвих комбінацій у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога. А навчальна діяльність студентів у процесі антиципації професійного майбутнього педагога спрямована на оволодіння комплексом спеціальних теоретичних знань і практичних умінь і навичок. Вона здійснюється на підставі постулатів взаємодії, активності, нормативності та варіативності, аналізу та синтезу.

Культурологічний підхід. Посилення уваги до проблем взаємозв'язку освіти і культури зумовлено дією ряду об'єктивних факторів, що визначили необхідність наукових пошуків і розробок у цій області. Основними серед них є: розширення зв'язків між державами, глибоке осмислення феномену антиципації як явища, що пронизує всі сфери соціального буття, становлення гуманістичної парадигми у якості домінанти соціокультурного процесу, посилення інтегративних процесів у науці. Основною метою сучасної освіти виступає підготовка не просто високопрофе-

сійного фахівця у тій чи іншій області, а людини культури, здатної і готової до мирного співіснування в суспільстві, культурної і національної складових, заснованих на гуманістичних демократичних цінностях, спілкуванні та співпраці з людьми різних національностей, рас, віросповідань і культур.

Досліджувана проблема вимагає інтегративного підходу, системних уявлень про людину як суб'єкта освітнього процесу, про творчу сутність особистості, механізми й умови оволодіння професійними компетентностями. Вона передбачає звернення до праць з психології, філософії, педагогічної психології, культурології, педагогіки, філософії освіти, педагогічної культурології.

Середовищний підхід склався через розвиток ставлення до процесу освіти через організацію освітнього середовища. Методологія середовищного підходу у психології освіти розроблялася у працях Л. І. Новикової, В. І. Слободчикова, В. А. Ясвіна та ін. [6, 8, 10].

Середовищний підхід до процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога дозволив нам розглядати антиципацію як взаємодію майбутнього педагога (суб'єкта) з освітнім середовищем і включеними у нього об'єктами, а також відобразити в узагальненій формі досліджувані категорії середовищ (освітнє середовище, освітнє середовище педагогічної освіти та інноваційне освітнє середовище формування антиципації професійного майбутнього педагога) і зв'язки між ними за допомогою фіксації загальних і специфічних властивостей і відносин.

Освітньо-просторовий підхід передбачає не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного прояву і відповідно розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Представники цього підходу, О. Я. Данилюк, Н. О. Євдокимова, Ф. Г. Івлева, Т. В. Ткач, Ю. М. Швалб, стверджують, що особистісний підхід передбачає допомогу майбутньому педагогу в усвідомленні себе особистістю, виявленні, розкритті його можливостей, становленні самосвідомості, в здійсненні особистісно-значущих і суспільно прийнятних способів самовизначення, самореалізації та самоствердження. Криза вищої освіти, на думку Н. О. Євдокимової, полягає у спробах «втиснути» інноваційний компетентнісний підхід у традиційну знанєву парадигму. Проте у традиційній освіті домінують перцептивно-мнемічні способи засвоєння знань, а визначальною особливістю інноваційної освіти є організація ситуації про-

дуктивних взаємодій і спільної творчої діяльності, спрямованої на актуалізацію досвіду студентів і створення зони перспективного розвитку. У зв'язку з цим Ю. М. Швалб зазначає, що актуальним є вирішення однієї з найбільш болючих проблем сучасної вищої школи, а саме: проблеми об'єднання високого рівня науково-теоретичної підготовки і формування у випускника особистісної і професійної готовності до діяльності у певних умовах. Вирішення цієї проблеми науковець убачає у побудові системи практико-орієнтованої освіти. Це бачення науковцем шляху виходу з освітньої кризи ґрунтується на його переконанні у тому, що будь-яка сфера професійної діяльності складається не з сукупності практичних задач, що вирішуються індивідом на тому чи іншому робочому місці, а з системи цілісних практик, які нормуються й інституціалізуються у сукупній системі суспільного життя. Такий підхід обумовлює проектування змісту навчання студентів, зорієнтованого на засвоєння ними різноманітних практик, що дозволить випускникам у подальшій професійній діяльності успішно їх реалізувати.

Особистісно-орієнтований підхід займає домінуюче положення у теорії і практиці підготовки студентів педагогічних вишів. Концептуальні основи цього підходу мають свої витoki у положеннях багатьох концепцій і теорій минулого і сьогодення: гуманізму, втіленого у педагогічному досвіді В. О. Сухомлинського, Я. Корчака; ідеї концепції педагогічної підтримки О. С. Газмана та ін. [1; 4; 9].

Особистісно-орієнтований підхід, представлено у дослідженнях Є. Ф. Зеєра, Л. П. Качалової, І. С. Якіманської та ін., вимагає врахування якісних характеристик психічних процесів, що відбуваються в особистості майбутнього педагога [2; 3].

Є. Ф. Зеєр визначає особистісно-орієнтований підхід як становлення духовності особистості, що дозволяє їй реалізувати свою природну, біологічну і соціальну сутність. Метою розвитку є створення умов для задоволення потреби бути особистістю духовно багатою, морально стійкою, психічно здоровою [2].

У зв'язку з цим важливо виділити ознаки особистісно-орієнтованого підходу: організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; створення умов самоактуалізації; активізація студента; забезпечення зовнішніх та внутрішніх мотивів студента; отримання задоволення від вирішення навчальних завдань і завдань у співпраці з іншими студентами; забезпечення умов для самооціню-

вання, саморегуляції і самоактуалізації; перенесення акценту у функціях педагога на позицію фасилітатора.

Таким чином, особистісно-орієнтований підхід виступає як теоретико-методологічна стратегія і тактика формування антиципації професійного майбутнього педагога. Ця базова ціннісна орієнтація психологічної системи загалом і педагога зокрема, визначає позиції у взаємодії з суб'єктами процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога. У рамках розроблюваної нами програми особистісно-орієнтований підхід виступає основоположним елементом системи, проектування котрої передбачає проблемність, комплексність впливу на особистість при опорі на знання індивідуальних, вікових та особистісних особливостей суб'єктів і базується на принципах природовідповідності, гуманності, розвитку, самовизначення, індивідуальної творчої самореалізації.

Відзначимо, що особистісно-орієнтований підхід розглядається як тактика, яка передбачає виявлення практичних аспектів вирішення проблеми на підставі сукупності наукового досвіду. З точки зору методології, особистісно-орієнтований підхід дозволяє виявити специфіку побудови діяльності учасників процесу на основі поваги до особистості, довіри до неї, виявити роль і місце суб'єктів освітнього процесу і забезпечити розкриття і максимальне використання суб'єктного досвіду.

Використання загальних ідей особистісно-орієнтованого підходу у нашому дослідженні здійснювалося через цілісну реалізацію таких положень:

- особистісно-орієнтований підхід виступає практико-орієнтованою тактикою процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога, що дозволяє розробити спеціальне проектування цього процесу;
- особистісно-орієнтований підхід визначає побудову діяльності студентів і викладачів на основі врахування особистісних особливостей і створення ситуацій відкритості та успіху у вигляді творчої пізнавальної діяльності;
- результатом особистісно-орієнтованого підходу процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога є розвиток мотивації самореалізації, прагнення до збагачення і поповнення знань, усвідомлення необхідності в оволодінні професійною самосвідомістю, професійно-педагогічними вміннями, цінностями педагогічної праці у майбутній педагогічній діяльності.

Ключовими складовими механізму організації особистісно-орієнтованого процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога є:

- наділення особистісним змістом антиципації професійного майбутнього педагога;
- створення розвивального творчого пізнавального середовища для виявлення суб'єктних можливостей майбутнього педагога;
- організація співробітництва та діалогового спілкування між суб'єктами процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога.

Узагальнюючи дослідження в області особистісно-орієнтованої освіти можна визначити його можливості у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога, якими є: принципова орієнтація на спільну пізнавальну творчу діяльність, співпраця у процесі формування цілісного педагогічного знання. Цінність особистісно-орієнтованого підходу як практико-орієнтованої тактики формування антиципації професійного майбутнього педагога, полягає у тому, що забезпечується відкрита взаємодія суб'єктів процесу, актуалізується творчий потенціал майбутнього педагога і саморозвиток, співуправління процесами породження, розгортання і протікання процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога, а в центрі формування антиципації професійного майбутнього педагога є особистість духовна, відповідальна, яка самореалізується, саморозвивається та активно пізнає.

Цей підхід у нашій програмі забезпечує:

- визначення ролі викладача і студента у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога;
- характер взаємодії викладача та студента у процесі формування антиципації професійного майбутнього педагога;
- зміст формування антиципації професійного майбутнього педагога, відповідно до яких матеріал набуває особистісного значення;
- самоаналіз, самооцінку, самокорекцію поведінки і відносин, опору на потенціал особистості і розвиток її задатків і здібностей.

Висновки. Інтегративно-діяльнісний підхід у нашому дослідженні полягає в уявленні сукупності узагальнених наукових положень з проблеми, характеристиці різних напрямків її розкриття, а у зв'язку із системним підходом забезпечує цілісність вивчення проблеми формування антиципації професійного майбутнього педагога, дає можливість досліджувати її природу і

механізми функціонування як педагогічної системи формування антиципації професійного майбутнього педагога. Культурологічний підхід дозволив встановити, що розгляд проблеми в культурологічному аспекті враховує специфіку реалізації даного процесу. З іншого боку, інтегративно-діяльнісний підхід дозволив нам прогнозувати побудову моделі формування антиципації професійного майбутнього педагога за допомогою операціональності та визначення діяльності суб'єктів освітнього процесу, а середовищний підхід забезпечує можливості генерувати творчо-пошукові ідеї, вибудовування образу цієї системи і процесу формування антиципації професійного майбутнього педагога, що має великий вплив на професійний розвиток майбутнього педагога в цілому. Особистісно-орієнтований підхід виступає у вигляді практико-орієнтованої тактики і дозволяє розглядати процес формування цілісного педагогічного образу майбутнього педагога як полісуб'єктну взаємодію у цій системі.

Список використаних джерел

1. Газман О. С. Педагогическая поддержка детей в образовании как инновационная проблема / О. С. Газман. — М., 1994. — 480 с.
2. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование: теоретико-методологический аспект / Э. Ф. Зеер. — Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф. пед. ун-та, 2001. — 51 с.
3. Качалова Л. П. Теория и технология интеграции психолого-педагогических знаний в образовательном процессе педвуза [Текст]: дис. ... д-ра пед. наук / Л. П. Качалова. — Екатеринбург, 2002. — 460 с.
4. Корчак Я. Как любить ребенка / Я. Корчак. — М.: У-Фактория, 2007. — 384 с.
5. Леонтьев А. Н. О формировании способностей / А. Н. Леонтьев // Вопр. психологии. — 1960. — № 1. — С. 7—17.
6. Новикова Л. И. Педагогика детского коллектива: Вопросы теории / Л. И. Новикова. — М.: Педагогика, 1978. — 143 с.
7. Сагатовский В. Н. Деятельность как философская категория / В. Н. Сагатовский // Филос. науки. — 1978. — № 2. — С. 49.
8. Слободчиков В. И. Психологические условия введения студентов в профессию педагога / В. И. Слободчиков, Н. А. Исаева // Вопр. психологии. — 1996. — № 4. — С. 72—80.
9. Сухомлинский В. А. Избранные педагогические сочинения: в 3-х т. / В. А. Сухомлинский. — М.: Педагогика, 1981. — Т. 3. — 639 с.
10. Ясвин В. А. Психологическое моделирование образовательных сред / В. А. Ясвин // Психологический журнал. — 2000. — №4. — С. 79—88.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Gazman O. S. Pedagogicheskaya podderzhka detey v obrazovanii kak innovatsionnaya problema / O. S. Gazman. — M., 1994. — 480 s.
2. Zeer E. F. Lichnostno orientirovanoe professionalnoe obrazovanie: teoretiko-metodologicheskij aspekt / E. F.

- Zeer. — Ekaterinburg: Izd-vo Ural. gos. prof. ped. un-ta, 2001. — 51 s.
3. Kachalova L. P. Teoriya i tehnologiya integratsii psihologo-pedagogicheskikh znaniy v obrazovatelnom protsesse pedvuza [Tekst]: dis. ... d-ra ped. nauk / L. P. Kachalova. — Ekaterinburg, 2002. — 460 s.
 4. Korchak Ya. Kak lyubit rebenka / Ya. Korchak. — M. : U-Faktoriya, 2007. — 384 s.
 5. Leontev A. N. O formirovaniy sposobnostey / A. N. Leontev // Vopr. psihologii. — 1960. — #. 1. — S. 7—17.
 6. Novikova L. I. Pedagogika detskogo kollektiva: Voprosy teorii / L. I. Novikova. — M. : Pedagogika, 1978. — 143 s.
 7. Sagatovskiy V. N. Deyatel'nost kak filosofskaya kategoriya / V. N. Sagatovskiy // Filos. nauki. — 1978. — # 2. — S. 49.
 8. Slobodchikov V. I. Psihologicheskie usloviya vvedeniya studentov v professiyu pedagoga / V. I. Slobodchikov, N. A. Isaeva // Vopr. psihologii. — 1996. — # 4. — S. 72—80.
 9. Suhomlinskiy V. A. Izbrannyye pedagogicheskie sochineniya: v 3-h t. / V. A. Suhomlinskiy. — M. : Pedagogika, 1981. — T. 3. — 639 s.
 10. Yasvin V. A. Psihologicheskoe modelirovaniye obrazovatelnykh sred / V. A. Yasvin // Psihologicheskii zhurnal. — 2000. — #4. — S. 79—88.

ЗАДИРАНОВА А. В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ФОРМИРОВАНИЯ АНТИЦИПАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

В статье рассмотрена методология построения формирующего эксперимента программы антиципации профессионального будущего педагога. Дано обоснование системного, культурологического, деятельностного, средового, образовательно-пространственного и личностно-ориентированного подходов с позиции проблемы нашего исследования. Системный подход рассматривается нами как общенаучная основа исследования проблемы формирования антиципации профессионального будущего педагога. Нами определены этапы антиципационного процесса: антиципационная нужда, антиципационные потребности, антиципационное представление, антиципационная способность, антиципационная компетентность.

Ключевые слова: будущие педагоги, профессионально важные качества, системный подход, культурологический подход, деятельностный подход, средовой подход, личностно-ориентированный подход, образовательно-пространственный подход.

ZADIRANOVA A. V.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL GROUNDS FORMATION OF ANTICIPATION OF PROFESSIONAL CONCEPT OF THE FUTURE TEACHER

The article discusses the methodology of forming experiment programs anticipation of future professional educator. The rationale of the system, cultural, active, environmental, educational and spatial and student-centered approaches to the problem position of our study are given. Systematic approach considered as general scientific basis to study the problem of forming a professional anticipation of future teachers. We have identified certain stages of the anticipational process: allows anticipational need to interact with the outside world, to find ways of personal and professional development; real practical life leads to the emergence antycypational needs and cognitive relationship of man to reality is practical in nature; antycypation idea as an image of the future that can take place at a certain stage of human life; antycypational ability as selection and systematization of knowledge about the world and man himself, when there is appreciation for the person tested the significance of the results of its operations are stored experience; antycypational competence as a body of knowledge about their future occupational and skills I have to focus in the future as the ability of reflect relation to future performance, predict, interpret their lives. The external factors forming the backbone of professional anticipation of future teachers, as human capacity belongs goal – to achieve integrity molded capacity and demand of educational situations and internal factors include system-structural and functional relationships.

Keywords: future teachers, vocational important qualities, systematic approach, cultural approach, activity approach, environmental approach, personality-oriented approach, educational and spatial approach.

Стаття надійшла до редколегії 12 серпня 2014 року